

ANNA STRUMIŃSKA-DOKTÓR^{1*}
DOBROMIŁA DOKTÓR²

Atrakcyjność obszarów zielonych w dzielnicy Wola dla potrzeb wypoczynku nauczycieli i uczniów

Streszczenie

Dążenie do prowadzenia zdrowego trybu życia uzależnione jest od nawyków. Te (nawyki) dzięki rodzinie i szkole będą dziedziczone przez kolejne pokolenia. Artykuł przedstawia wkład nauczycieli w kształtowanie postaw sprzyjających podejmowaniu ruchu na świeżym powietrzu. Na Woli tereny zielone wykorzystywane są podczas prowadzonych zajęć szkolnych w ciągu całego roku szkolnego. Niestety częstotliwość korzystania z pobliskich parków jest bardzo umiarkowana, jeśli chodzi o zajęcia prowadzone podczas różnych przedmiotów, natomiast w celu uprawiania aktywnych form rekreacji nauczyciele i dzieci korzystają kilka razy w tygodniu z zielonych terenów dzielnicy Wola.

Pokaźne tereny zieleni stanowią istotne płuca dzielnicy i miasta. Obszary te można wykorzystywać także do prowadzenia wycieczek szkolnych, by poznawać otaczającą naturę. Przy okazji należy stwierdzić, że wolskie tereny zielone są otoczone staranną troską. Obok funkcji przyrodniczej (biologicznej, klimatycznej i hydrologicznej) pełnią – istotne z punktu widzenia społecznego, w tym wychowawczego – funkcje pozaprzyrodnicze, m.in. rekreacyjną, wypoczynkową i estetyczną. Dzielnica Wola, mając na względzie znaczącą rolę jaką, spełnia zieleń, uwzględnia zadania inwestycyjne związane

¹ Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku, Al. Jana Pawła II 91, 15-703 Białystok, * anisd@wp.pl

² Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, ul. Marymoncka 34, 00-968 Warszawa

z terenami zielonymi w planowaniu wieloletnim, na bieżąco dokonuje się modernizacji parków, powstają nowe miejsca rekreacyjne i place zabaw, co podkreśla funkcję wypoczynkową tych terenów, ale także walory edukacyjne ze względu na swoją ogromną wagę historyczną.

Słowa kluczowe: środowisko, odpoczynek, tereny zielone, park, szkoła

I. Wstęp

Skutkiem rozwoju cywilizacji jest coraz intensywniejsza urbanizacja. W pierwszej dekadzie XXI wieku liczba ludności mieszkającej w miastach zwiększyła się do ponad połowy. Przewiduje się, że w ciągu najbliższych 30 lat tendencja ta będzie rosła i około 2/3 całej ludności świata będzie mieszkać w wielkich metropoliach.

W roku 2012 przeprowadzone zostało przez firmę Husqvarna badanie, z którego wynika, że większość ankietowanych jest w stanie zapłacić więcej za nieruchomości usytuowane w pobliżu terenów zieleni miejskiej. Blisko 90% wierzy, że łatwy dostęp do parków i skwerów przekłada się na utrzymanie lepszych relacji międzyludzkich, a co trzeci respondent, jak wynika z Globalnego Raportu Ogrodniczego Husqvarna, wybierając miejsce zamieszkania, zwraca uwagę na bliskość zieleni. Podobnie jak dla większości mieszkańców innych państw, także dla ponad połowy Polaków parki są miejscem idealnym do spacerów i relaksu (46%), ucieczką od miejskiego stresu (36%)” (Web-01).

Gdy wszyscy walczymy z chorobą cywilizacyjną – stresem spowodowanym przez wiele czynników, jak na przykład praca, rodzina czy problemy osobiste, przebywanie na świeżym powietrzu, wśród zieleni, dobrze wpływa na nastrój, łagodzi stres, napięcie i ich objawy, zachęca także do aktywnego spędzania czasu, dając też możliwość rozrywki w postaci aktywności fizycznej na świeżym powietrzu, koncertów, występów itp., które często są organizowane na terenach zielonych. Sprzyja posiadaniu zwierząt domowych takich jak pies czy kot, ponieważ jest gdzie wyprowadzać je na spacer.

Na przykładzie jednej z dzielnic Warszawy przedstawione zostanie wykorzystanie terenów zielonych. W 2011 roku powierzchnia jednej

z 18 Warszawskich dzielnic – Woli wynosiła 19,3 km², zamieszkiwało ją 137 519 osób i liczba ta cały czas spada, gęstość zaludnienia to 7140 os./km², nadal jest to jedna z bardziej zaludnionych spośród dzielnic Warszawy. Aktualnie Wola rozwija się bardzo prężnie, wiele inwestycji znajduje się w trakcie realizacji, a jeszcze więcej zaplanowano na najbliższe lata. Tak więc dawna dzielnica robotnicza przeistacza się w centrum biznesowo-finansowe.

Według Wydziału Ochrony Środowiska Dzielnicy Wola na podlegającym mu terenie znajduje się 46 obiektów zielonych. Są to: 20 terenów zieleni, 14 zieleńców, 5 skwerów oraz kilka parków. Znajdują się tu miejsca przyjazne wypoczynkowi, spędzaniu aktywnie czasu oraz takie, gdzie można przeprowadzić lekcje historii, geografii, przyrody. Znajduje się tutaj także 67 miejsc pamięci oraz ponad 60 pomników przyrody, należą do nich pojedyncze drzewa, ich skupiska oraz głązy narzutowe.

Obecnie czynnie działających na terenie dzielnicy Wola jest 7 parków. Nierzadko są to duże tereny rekreacyjne, najczęściej zadrzewione z dużą liczbą flory i fauny, głównie w postaci ptaków i wiewiórek.

Tabela 1. Parki wolskie

Nazwa parku	Pow. [ha]
Park im. gen. Józefa Sowińskiego	8,3
Park im. Edwarda Szymańskiego	27,0
Park Moczydło / Glinki / Glinianki	20,0
Park im. Księcia Janusza	8,8
Park im. Powstańców Warszawy (i Cm. Powstańców)	13,0
Park Wolności	1,0
Park Ulrichów	2,0

Na tych terenach znajduje się wiele atrakcji dla aktywnie wypoczywających, w tym place zabaw, boisko do koszykówki, kontrowersyjne ze względu na kolor mostki nad sztuczną rzeczką, konstrukcje dla fanów deskorolek, rolkarzy, wrotkowisko, ścieżki rowerowe i siłownia z zamontowanymi na stałe przyrządami do ćwiczeń. W pobliżu znajduje się zestaw basenów.

Park Moczydło na Woli i Kole z powodu wielu atrakcji jest miejscem najczęściej odwiedzanym przez mieszkańców. Należą do nich alejki spacerowe, dwie ścieżki rowerowe – jedna prowadzi wokół parku, a druga przeznaczona jest dla wyczyńców. Ponadto przyciągają nowoczesne place zabaw dla dzieci i przylegający kort tenisowy. Na terenie parku znajdują się trzy zarybione stawy z przepompownią, a romantyczny mostek dzieli największy akwen na dwie części. Z racji różnorodnego ptactwa ornitolodzy mają pole do popisu, zaś uczniowie na żywo lekcje przyrody i biologii. Nad stawami rosną różnorodne drzewa m.in. wierzyby płaczące oraz krzewy. Wzdłuż wszystkich alejek ustawiono ławki, które stanowią świetny ratunek dla strudzonych nóg podczas spacerów. Rewitalizując obiekt, zadbano o osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich oraz matki z wózkami.

Na uwagę zasługuje niewielki park, który stanowi warszawskie dziedzictwo rodziny Ulrichów, sięgające XVIII w. „Rodzina Ulrichów sprowadziła do Warszawy wyjątkowe odmiany drzew, zakładając park. Do dziś przetrwały w nim takie unikatki jak: buk szkarłatny, buk zwisty, klon czerwony, dąb błotny i wiele innych” (Web-02).

Powyższe opisy wolskich parków można podsumować, iż są bardzo dobrze zagospodarowane, stanowią świetne miejsce wypadowe dla aktywności fizycznych, wyjść ze zwierzakiem, spaceru, spotkania ze znajomymi oraz aktywności społecznych i kulturowych ze względu na organizowane w wielu miejscach, głównie w Parku Sowińskiego, koncerty, festyny, imprezy masowe.

„Skwer (ang. *square*, pol. kwadrat) – niezabudowany obszar na terenie miejscowości spełniający funkcje rekreacyjne. Najczęściej skwer jest terenem zieleni z trawnikami, klombami, krzewami oraz drzewami, a niekiedy znajdują się tam fontanny, alejki, ławki i inny sprzęt rekreacyjny” (Szymczak 1992).

Na terenie Woli znajduje się pięć skwerów. Są one jednymi z najczęściej odwiedzanych miejsc tego typu, głównie przez uczniów szkół podstawowych, ze względu na bliską odległość od miejsca zamieszkania.

Zieleń o dużej przestrzeni stanowi istotne płuca dzielnicy i miasta. Takie obszary można wykorzystywać do prowadzenia wycieczek szkolnych, aby poznawać otaczającą naturę. Na Woli znajdują się dwa duże tereny mające 43,2 ha i ok. 27 ha oraz dwa obiekty nie przekraczające 1 ha. Są to Lasek na Kole, Reduta Wolska oraz Zieleńce „Klimczok” i „Rybki”.

System Przyrodniczy Warszawy (SPW) jest zidentyfikowaną i wyodrębnioną częścią miasta, pełniącą nadrzędne funkcje przyrodnicze (biologiczną, klimatyczną i hydrologiczną) oraz podporządkowane jej funkcje pozaprzyrodnicze, m.in. mieszkaniową, rekreacyjną, wypoczynkową i estetyczną. SPW tworzą obszary o różnym charakterze, sposobach zagospodarowania i zainwestowania, a także o różnych cechach i walorach środowiska przyrodniczego.

Należy stwierdzić, że wolskie tereny zielone są otoczone staranną troską. Nawet budki łęgowe w parkach i na terenach zarządu dzielnicy Wola są zadbane przez ornitologów. Dzięki temu oznaczono 485 gatunków zasiedlających kontrolowane skrzynki: szpaka, modraszki, bogatki, kawki, wróbla, mazurka, kowalika, pleszki oraz jerzyka. Można to wykorzystać do lekcji przyrody, ekologii, ochrony środowiska, geografii. Nauczyciele, przychodząc z dziećmi do parku, mają możliwość zapoznać uczniów na żywo ze zwierzętami.

Zobowiązania w sferze ochrony środowiska stanowią istotną część zapisów traktatu o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, do których odwołują się dokumenty strategiczne, plany i programy w zakresie ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego. Program ochrony środowiska Warszawy wyznacza cele, priorytety i zadania, których realizacji służą m.in. instrumenty prawne. Wśród nich szczególnie miejsce zajmuje planowanie przestrzenne. Działania w zakresie ochrony środowiska zostały osadzone w planach polityki przestrzennej Warszawy.

Głównymi celami polityki zagospodarowania przestrzennego miasta w takim zakresie jak ochrona środowiska i jego zasoby są: ochrona walorów środowiska, przyrody i krajobrazu; poprawa jakości wód powierzchniowych i ochrona zasobów wodnych; ochrona przed hałasem komunikacyjnym i przemysłowym; osiągnięcie wymaganych

standardów jakości powietrza atmosferycznego; przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska na skutek wystąpienia awarii przemysłowych oraz awarii wynikających z transportu materiałów niebezpiecznych.

W celu ochrony środowiska i jego zasobów w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określono:

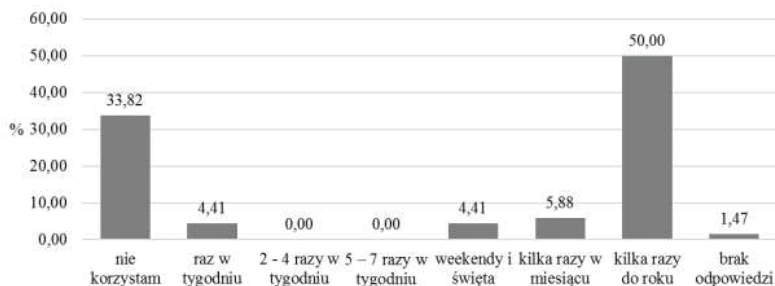
- System Przyrodniczy Warszawy (SPW);
- obszary i obiekty ochrony przyrody;
- zasady ochrony powierzchni ziemi;
- zasady ochrony zasobów wodnych i ich jakości;
- zasady ochrony przed zagrożeniami.

Dzielnica Wola, mając na względzie istotną rolę, jaką spełnia zieleń, uwzględnia zadania inwestycyjne związane z terenami zielonymi w planowaniu wieloletnim. W latach 2012-2014 dokonano modernizacji parków, powstały nowe miejsca zabaw dla małych dzieci, co podkreśla funkcję wypoczynkową tych terenów, ale także walory edukacyjne ze względu na swoją ogromną wagę historyczną.

2. Wykorzystywanie terenów zielonych przez nauczycieli

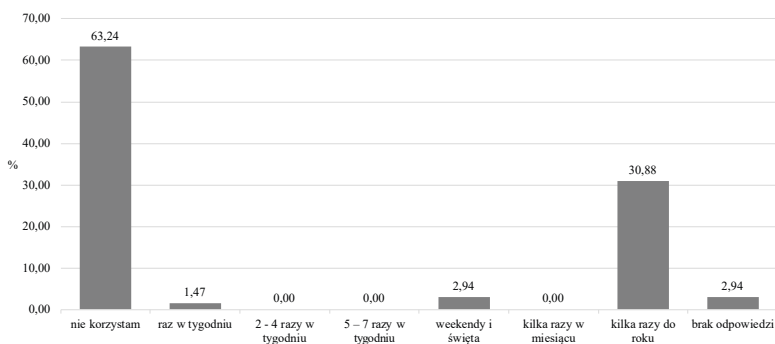
Badania przeprowadzono w 2013 roku na 495 osobach w środowiskach: nauczycieli i uczniów Szkół Podstawowych (uczniowie i nauczyciele – 289); oraz nauczycieli i uczniów gimnazjów (uczniowie i nauczyciele – 206).

W ciągu roku szkolnego 44 nauczycieli (64,7%) wolskich szkół wykorzystuje tereny zielone na Woli podczas prowadzonych zajęć (Rys. 1). 24 nauczycieli (35,3%) wykorzystuje z uczniami tereny zielone innych dzielnic. Nauczyciele korzystają z terenów zielonych kilka razy do roku, na co wskazała połowa badanych pedagogów. Ponad 4% z nich przeprowadza z młodzieżą zajęcia terenowe w weekendy.

Rysunek 1. Częstotliwość korzystania przez nauczycieli z terenów zielonych Woli podczas zajęć lekcyjnych.

Blisko 34% ankietowanych nauczycieli zaznaczyła w ankiecie, że podczas zajęć lekcyjnych nie wykorzystuje możliwości przeprowadzenia lekcji w terenie. Co trzeci badany nauczyciel odwiedza podczas zajęć tereny zielone innych dzielnic kilka razy w roku (Rys. 2). Warto również zauważyć, że nauczyciele zagospodarowują czas wolny uczniów, organizując wyjścia w weekendy.

Rysunek 2. Częstotliwość korzystania przez nauczycieli z terenów zielonych poza obszarem Woli podczas zajęć lekcyjnych.

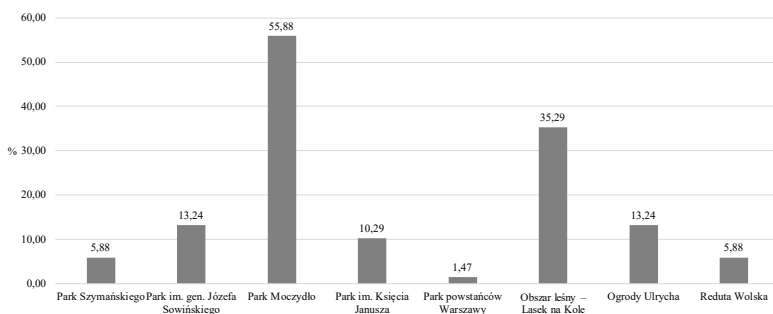
Najczęściej odwiedzanym terenem do celów dydaktycznych jest Park Moczydło, co potwierdziło 38 (55,9%) ankietowanych nauczycieli oraz Lasek na Kole, na co wskazało 24 nauczycieli (Rys. 3).

Blisko 10% nauczycieli wykorzystuje podczas zajęć parki:

- park im. gen. Józefa Sowińskiego;
- park im. Księcia Janusza;
- park Ulrichów.

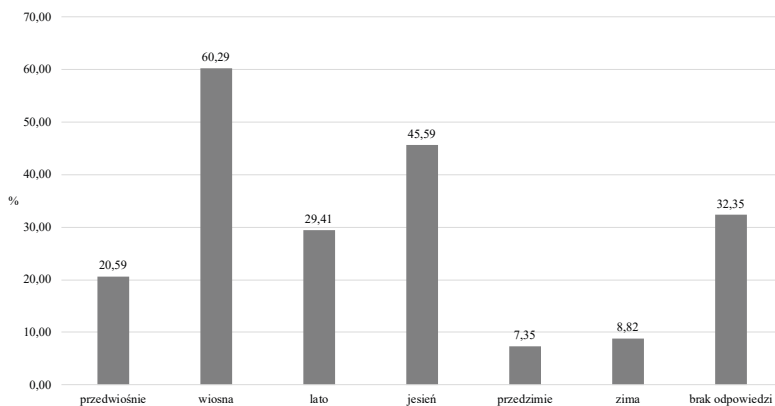
Żaden nauczyciel nie wskazał mniejszych obszarowo terenów, takich jak:

- zieleniec przy restauracji „Klimczok”;
- skwer im. Mieczysława Apfelbauma;
- skwer im. Alojzego Pawełka;
- skwer przy PDT Wola;
- skwer przy ul. Tyszkiewiczza „Plac Opolski”;
- skwer przy ul. Żłotej.

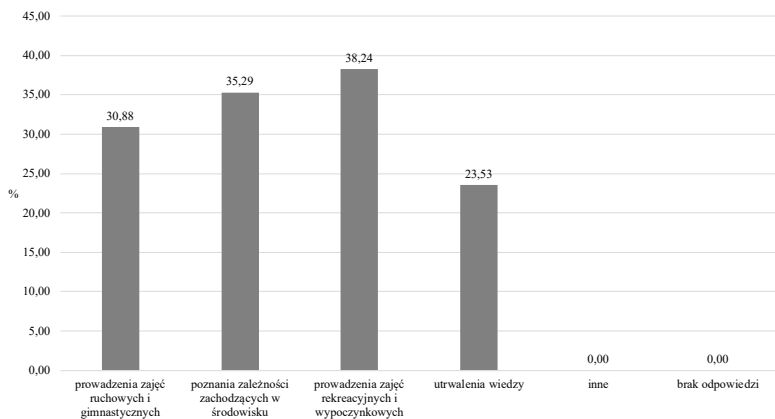

Rysunek 3. Tereny wykorzystywane podczas zajęć lekcyjnych.

Nauczyciele korzystają z terenów zielonych przez cały rok. Najczęściej jednak przebywają na powietrzu na wiosnę – wskazało na tę porę roku ponad 60% badanych, a na przedwiośnie ponad 20%. Jesień jest dobrą porą na wykorzystywanie terenów zielonych dla blisko 46% nauczycieli (Rys. 4). Budynek szkoły najrzadziej opuszczany jest w okresie zimowym. Co trzeci respondent nie wskazał pór roku, w jakich wykorzystuje możliwość prowadzenia zajęć poza budynkiem szkoły.

Rysunek 4. Pory roku, w których najczęściej odbywają się zajęcia lekcyjne na terenach zielonych.

Rysunek 5. Uwzględnienie walorów przyrodniczych w różnych celach.

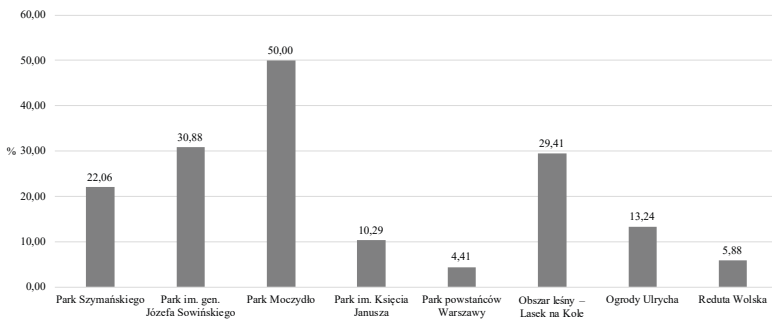
Tereny znajdujące się w dzielnicy Wola są bardzo różnorodne. Także wykorzystanie ich może służyć do różnych celów. Nauczyciele (38%) deklarują wykorzystywanie walorów przyrodniczych głównie do prowadzenia zajęć rekreacyjnych, wypoczynkowych i sportowych (Rys. 5). Co trzeci nauczyciel wykorzystuje przestrzeń terenów

zielonych do ćwiczeń gimnastycznych i zabaw ruchowych, a niektórzy do lekcji w terenie utrwalających zdobytą wiedzę.

Nauczyciele chętnie korzystają z terenów zielonych głównie w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej, lekcji wychowania fizycznego, przyrody i na godzinach wychowawczych. Znaczące jest także wyjście poza budynek szkolny podczas zajęć w świetlicy. Nauczyciele mieli możliwość wskazania trudności, jakie pojawiają się przy organizacji zajęć w terenie.

Prowadzenie zajęć nie sprawia kłopotów 65% nauczycieli. Część wskazała na następujące trudności:

- nieodpowiednie zachowanie dzieci;
- nieprzestrzeganie reguł ekologicznych;
- ograniczenie czasowe;
- zbyt liczne grupy;
- trudności wychowawcze.

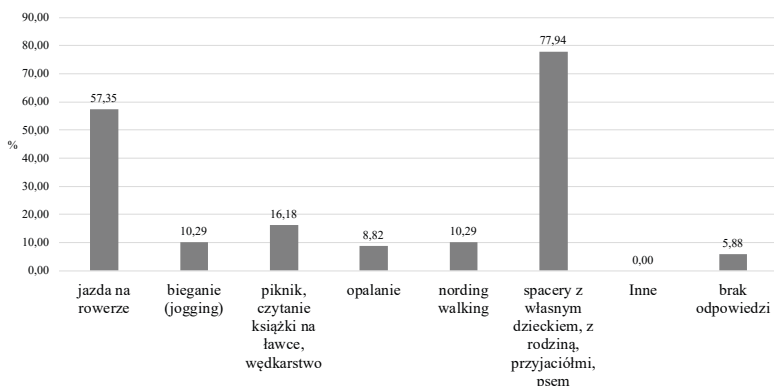

Rysunek 6. Tereny wykorzystywane do wypoczynku i rekreacji własnej i rodziny.

Duża grupa nauczycieli, bo 65% wykorzystuje tereny zielone dzielnicy Woli do wypoczynku i relaksu rodziny poza godzinami pracy. Co drugi nauczyciel udaje się do Parku Moczydło w celach rekreacyjnych oraz wypoczynkowych (Rys. 6). Blisko 30% nauczycieli korzysta z walorów przyrodniczych i oferty kulturalnej oferowanej przez Park im. Sowińskiego. Atrakcyjny jest także Lasek na Kole i Park im. Szymańskiego. Pojedyncze osoby odwiedzają skwery wolskie, a 15% wskazało na spacer po wolskich ulicach.

Teren zagospodarowany prywatnie przez nauczycieli bywa najczęściej w weekendy i święta oraz kilka razy w tygodniu. Pedagodzy mieli możliwość zadeklarowania częstotliwości odwiedzania terenów zielonych poza obszarem dzielnicy. Najczęściej jednak wybierają się do parków w weekendy i dni wolne od pracy. Blisko jedna trzecia respondentów odwiedza tereny poza Wolą kilka razy do roku.

W czasie wolnym 78% nauczycieli spaceruje z rodziną i przyjaciółmi, a jako towarzysz spacerów wymieniany jest także pies (Rys. 7). Duża grupa nauczycieli aktywnie spędza wolny czas. Jazdę na rowerze wskazało 57% respondentów.

Rysunek 7. Cele, w jakich są wykorzystywane tereny zielone w czasie wolnym.

3. Wykorzystywanie terenów zielonych przez uczniów

Czas wolny uczniów to ważna kwestia edukacyjna. W tym rozdziale pojawiają się nie tylko odpowiedzi na pytania, gdzie dzieci spędzają czas wolny, czy miejsce zamieszkania wpływa na wybór terenów zielonych (Tab. 2), w jaki sposób i jak często, ale i wiele więcej.

Badania przeprowadzone na 427 uczniach wolskich szkół ukazują rzetelną i wiarygodną odpowiedź.

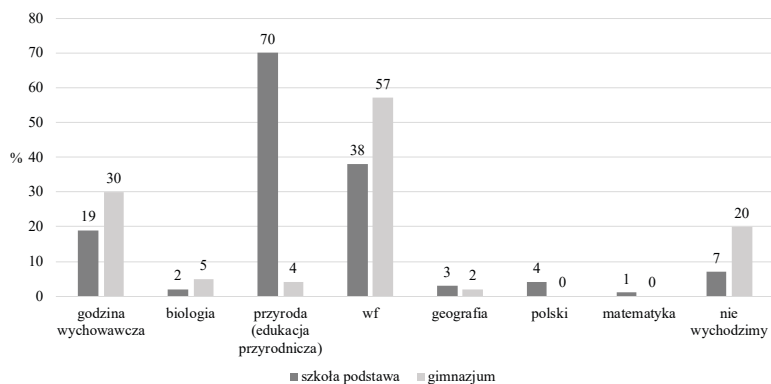
Tabela 2. Wykorzystanie terenu przez uczniów w zależności od miejsca zamieszkania.

miejsce zamieszkania	nie wchodzimy		wchodzimy raz w tygodniu		2 – 4 razy w tygodniu		5 – 7 razy w tygodniu		kilka razy w miesiącu		kilka razy do roku	
	N =	%	N =	%	N =	%	N =	%	N =	%	N =	%
	427		427		427		427		427		427	
na Woli	76	17,8	4	0,94	7	1,64	1	0,23	34	7,96	196	45,90
w okolicach Woli	12	2,81	2	0,47	2	0,47	0	0,00	11	2,58	42	9,84
daleko od Woli	6	1,41	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	0,94	15	3,51

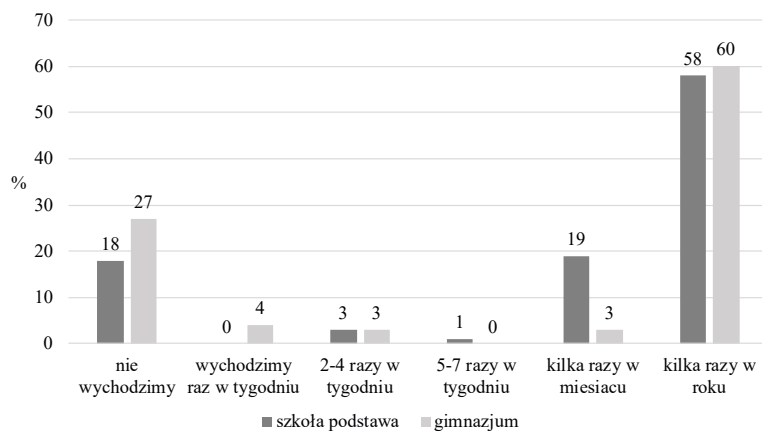
W grupie badanych uczniów 241 uczęszcza do szkoły podstawowej, 186 do gimnazjum. Wykorzystywanie terenu wygląda różnie, w zależności od szkoły (Rys. 8). Uczniowie gimnazjum wykorzystują tereny wokół szkoły przede wszystkim na lekcji wychowania fizycznego (57%) i na godzinie wychowawczej (30%).

Te same przedmioty wskazali uczniowie szkoły podstawowej, odpowiednio 38% i 19%. Jednak w szkole podstawowej wyraźnie wskazane były zajęcia przyrodnicze. Ten przedmiot realizowany jest w terenie, na co wskazało 70% podopiecznych szkół podstawowych. Aż 20% uczniów gimnazjum stwierdziło, że nie wychodzą w teren ze swoimi nauczycielami.

Częstotliwość wychodzenia poza budynek szkolny podczas zajęć lekcyjnych nie potwierdza systematycznego korzystania z tej formy realizacji programu. Zarówno uczniowie szkoły podstawowej, jak i gimnazjum podali, że wychodzą w teren kilka razy w roku (Rys. 9).

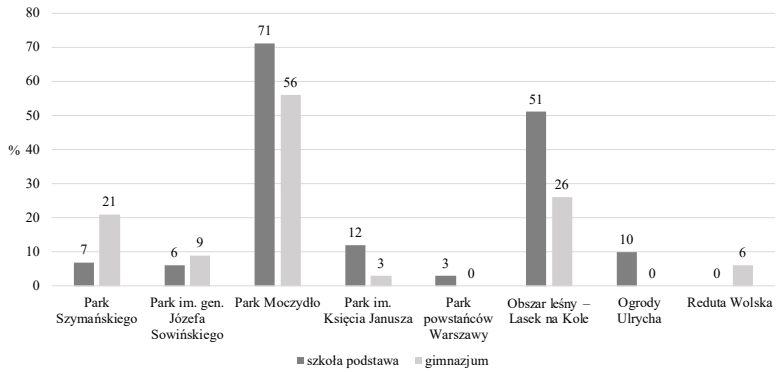
Rysunek 8. Zajęcia dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum prowadzone w terenie.

Rysunek 9. Częstotliwość wykorzystania przez klasę wraz z nauczycielem terenów zielonych na terenie dzielnicy Wola.

Najczęściej odwiedzane tereny to (Rys. 10):

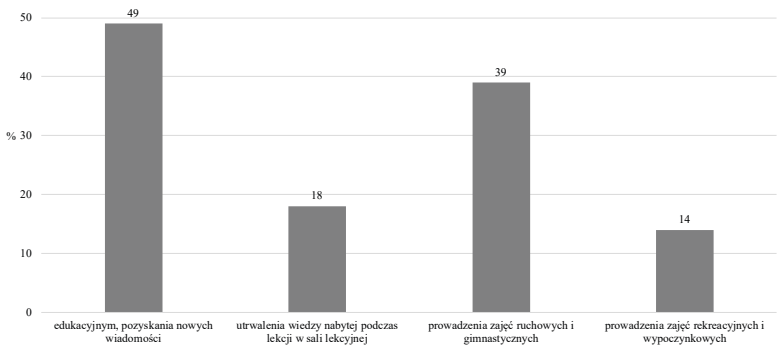
- Park Moczydło (szkoła podstawowa – 71%, gimnazjum – 56%);
- Lasek na Kole (szkoła podstawowa – 51%, gimnazjum – 26%);
- Park im. Szymańskiego (szkoła podstawowa – 7%, gimnazjum – 21%)

Rysunek 10. Park (teren) najczęściej wykorzystywany do zajęć lekcyjnych.

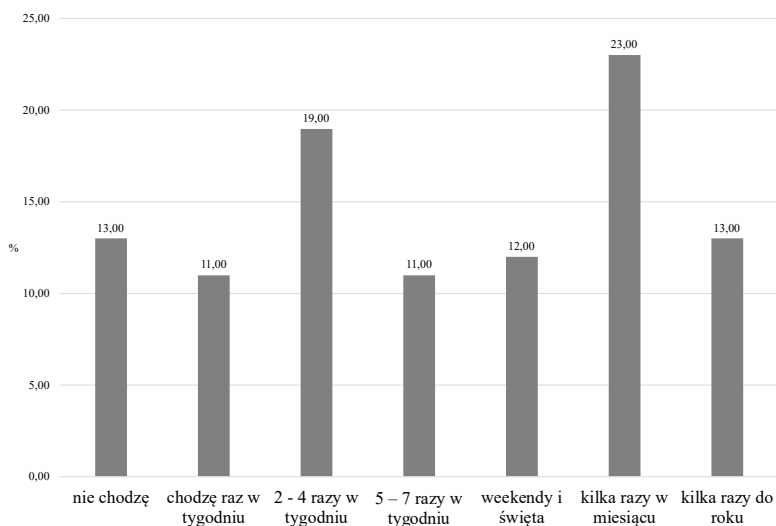
Występują różnice między poszczególnymi etapami szkolnymi. Dzieci z I i II etapu edukacyjnego wykorzystują tereny: Parku Moczydło, Lasku na Kole i Parku im. Księcia Janusza (Rys. 10).

Podopieczni gimnazjum preferują Parki Szymańskiego, Sowińskiego i Redutę Wolską. Uczniowie mieli możliwość wskazania celu, w jakim wychodzą z nauczycielem do parku. Najliczniejsza grupa podkreśliła, że podczas zajęć w terenie zdobywa nowe wiadomości (49%). Równie ważny element stanowi prowadzenie zajęć ruchowych (39%) (Rys. 11).

Rysunek 11. Cele wykorzystania wyjść w teren podczas zajęć lekcyjnych.

Uczniowie mieli możliwość określenia, jak często bywają na terenach zielonych (Rys. 12). Ponad 20% lubi bywać w najbliższym środowisku kilka razy w miesiącu. Istotna jest także grupa, która wskazała, że 2-4 razy w tygodniu chodzi do parku.

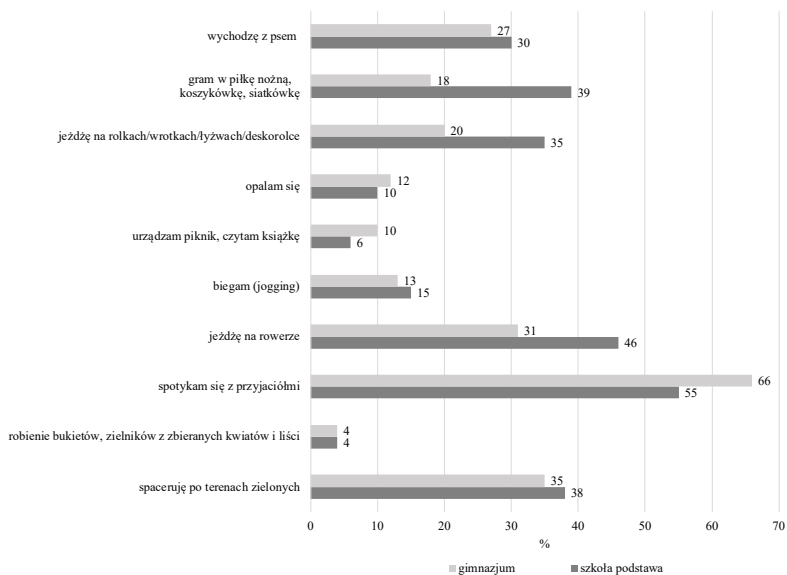

Rysunek 12. Częstotliwość samotnych spacerów do parków na Woli.

Uczniowie sięgają po możliwość przebywania na świeżym powietrzu głównie latem (81%) i wiosną (55%).

Dla uczniów duże znaczenie odgrywa bliskie położenie terenów zielonych w stosunku od miejsca zamieszkania (57%). Natomiast ich atrakcyjność i zagospodarowanie mają mniejsze znaczenie (43%).

Analizując zebrane dane, można stwierdzić, że duża grupa spędza sporo czasu na powietrzu – codziennie lub kilka razy w tygodniu (Rys. 12). Dominującym zajęciem w czasie wolnym jest spotkanie się z przyjaciółmi (Rys. 13). Dzieci aktywnie spędzają czas jeżdżąc na rowerze, uczniowie szkoły podstawowej na rolkach i grając w piłkę (Rys. 13). Najczęściej spędzają czas w pobliskim Parku Moczydło i Lasku na Kole (Rys. 10).

Rysunek 13. Najczęściej wykonywane czynności w parkach po zajęciach szkolnych.

Obraz, jaki może wynikać z pobieżnego przeglądu danych, jest nieco korzystniejszy niż rzeczywisty. Systematyczne, trwałe i planowe użycie w celach edukacyjnych terenów jest sporadyczne. Nauczyciele wybierają formy dla siebie najprostsze i pozwalające na realizację zapisów statutowych. Nauczyciele i dzieci korzystają kilka razy w tygodniu z terenów zielonych w dzielnicy Wola poza zajęciami szkolnymi, podejmowane działania to głównie aktywne formy wypoczynku. Dominują gry i zabawy ruchowe oraz bardzo powszechna jazda na rowerze.

Ponieważ edukacja w środowisku przyrodniczym jest wdzięcznym elementem wpływającym na rozwój młodego człowieka, staje się szkolnym narzędziem jako wsparcie dla realizacji zadań statutowych. Zbyt często jednak nauczyciele wybierają działania najprostsze i niewymagające ich aktywności. Spowodowane to może być lękiem przed prowadzeniem działań w terenie i podejmowaniem przedsięwzięć

bezpośrednio w miejscu zamieszkania, gdyż swoje umiejętności w tym zakresie oceniają oni jako niezadowolające.

Z analizy wyników badań wynika, że miejsce zamieszkania warunkuje wybór obszarów zielonych dzielnicy Wola w celu spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież po zajęciach lekcyjnych. Dla większości respondentów atrakcyjność i zagospodarowanie nie odgrywa tak dużej roli, jak odległość od miejsca zamieszkania. Zarówno nauczyciele, jak i dzieci wymieniali podejmowane aktywności, takie jak jazda na rowerze, jazda na rolkach, gra w piłkę. W grupie nauczycieli pojawił się także spacer jako wykorzystanie terenów zielonych poza godzinami pracy.

Podczas realizacji zajęć najczęściej w teren wychodzą nauczyciele ze stażem 12 lat i więcej. Najmniej wyjść jest odnotowanych w grupie nauczycielskiej do 5. roku pracy. Może to być związane z trudnościami prowadzenia zajęć w terenie, mimo że respondenci tych trudności nie wskazali.

Głównym powodem wyjść nauczycieli z uczniami w czasie zajęć lekcyjnych są zajęcia wf. Najczęściej są to biegi, marszobiegi i zawody. Także ważne miejsce dla respondentów odgrywa edukacja przyrodnicza w terenie w klasach 1-3. Nie zwrócono uwagi na akcje i projekty ekologiczne, których dużo realizowanych jest w szkołach. Należy mieć nadzieję, że szkoły biorą udział w różnych akcjach, a niezaznaczenie tych elementów podczas badania wynika jedynie z niedopatrzenia badanych.

Przedstawione powyżej wyniki badań potwierdziły na potrzebę prowadzenia zajęć na terenach zielonych, na świeżym powietrzu. Nauczyciele powinni zapoznawać uczniów we wczesnym etapie edukacji o wadze środowiska lokalnego i edukacji przyrodniczej.

Wszystkie grupy objęte badaniami wskazały konieczność prowadzenie takich działań. Nauczyciele i uczniowie widzą duże zapotrzebowanie spędzania czasu wśród przyrody oraz w kształtowaniu postaw i nawyków niezbędnych w życiu dorosłym.

W wielu szkołach podejmuje się działania umożliwiające uczniom poznanie środowiska, w którym żyją, i możliwości funkcjonowania w nim według zasad zrównoważonego rozwoju.

Nauczyciele wykazują wiele zaangażowania w realizację przedsięwzięć na rzecz współpracy ze środowiskiem lokalnym. Zgłaszają jednak trudności w prowadzeniu zajęć lekcyjnych w terenie.

Przygotowanie przez szkołę nauczycieli do umiejętnego zajęcia się dziećmi i nauczania ich poprawnych zachowań w środowisku lokalnym daje możliwość uczniom udział w wielu inicjatywach z zakresu edukacji przyrodniczej i stanowi istotne zagadnienie podnoszące jakość kształcenia i wychowania.

Podejmowanie działań związanych ze spędzaniem aktywnie czasu na terenach zielonych przez nauczycieli i uczniów w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych jest bardzo wskazane na rzecz własnego zdrowia psychofizycznego, kondycji i przyjemności samej w sobie.

Zajęcia szkolne z nauczycielem w parkach podnoszą w znacznym stopniu efektywność nauczania, jednocząc społeczność lokalną w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Szkoły przywiązują szczególną wagę do promowania piękna przyrody i przedstawiania w atrakcyjny sposób wartości historycznych, kulturowych i przyrodniczych środowiska lokalnego.

Działania na rzecz rozwoju środowiska lokalnego uwzględniają promocję i prezentację wartości historycznych, przyrodniczych i kulturowych. Placówki oświatowe wzbogacają wiedzę przyrodniczą i kształtują pozytywne postawy wobec środowiska już od najmłodszych lat.

Uczniowie na zajęciach lekcyjnych są mobilizowani do podejmowania aktywnych działań na rzecz środowiska. Wdrażanie atrakcyjnych programów zachęca do podejmowania aktywnych prac prośrodowiskowych w czasie wolnym od nauki.

Aktywne uczestnictwo w różnorodnych przedsięwzięciach wpływa zdaniem nauczycieli w znacznym stopniu na wzrost zasobu wiadomości i umiejętności z zakresu wiedzy o środowisku oraz na kształtowanie prawidłowych postaw ekologicznych i etycznych uczniów.

Edukacyjne programy realizowane przez szkołę przy współpracy społeczności lokalnej angażują uczniów w podejmowanie działań na rzecz przyrody. Ważnym zadaniem edukacji jest wzmocnienie

współpracy szkoły ze środowiskiem w celu podniesienia świadomości społeczności lokalnej.

W każdej dzielnicy powinien być przygotowany program edukacji środowiskowej uwzględniający potrzeby, charakter społeczny, historyczny i przyrodniczy danego terenu.

4. Wnioski

- 1) Zajęcia szkolne z nauczycielem podnoszą w znacznym stopniu efektywność nauczania;
- 2) Szkoły przywiązują dużą wagę do promowania pięknej przyrody i czystości otoczenia;
- 3) Nauczyciele i dzieci korzystają kilka razy w tygodniu z terenów dzielnicy Wola, uprawiając aktywne formy rekreacji;
- 4) Miejsce zamieszkania ma duży wpływ na tereny wybierane do spędzania czasu wolnego;
- 5) Głównie celem wyjść do terenów zielonych są wyjścia z rodziną, przyjaciółmi oraz psem.
- 6) Nauczyciele wybierają formy dla siebie najprostsze i pozwalające na realizację zapisów statutowych;
- 7) Nauczyciele boją się prowadzić zajęcia lekcyjne poza murami szkoły, ze względu na nieposłuszeństwo dzieci.

Bibliografia

- Jasztal-Kowalska E., Ćwierzyński M. (red.), 1996, *Ta nasza Wola*, Twój STYL – Wydanie jubileuszowe, Warszawa.
- Kasińska U. (red.), 2009, *Po Woli subiektywnie*, Urząd Dzielnicy Wola m.st. Warszawy, Warszawa.
- Kazimierski J., Kołodziejczyk R., Kormanowa Ż., Rostkowska H., 1974, *Dzieje Woli*, PWN, Warszawa.
- Majewski J. S., 2006, *Spacerownik Wola*, dodatek do „Gazety Wyborczej” z dn. 28.09.2006 r.
- Mózawski K. (red.), 2000, *Historia Woli*, PTTK „Kraj”, Warszawa.

- Pilch T., Bauman T., 2001, *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Puternicka M., 2003, *Przewodnik po dzielnicy Wola*, AMG WiP, Warszawa.
- Szymczak M. (red.), 1992. *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa.
- Zalewski I., 2005, *Wiatraki na Woli*, Miasto Stołeczne Warszawa Dzielnica Wola, Warszawa.

(Web-01) *Zieleń w mieście – chcemy parków nie parkingów* <<http://www.ekologia.pl/styl-zycia/ekologiczny-dom/zielen-w-miescie-chcemy-parkow-nie-parkingow,17244.html>> dostęp: 20 sierpnia 2016 r.

(Web-02) *Park Ulrichów (Warszawa)* <http://wikimapia.org/3760248/pl/Park-Ulrich> dostęp: 20 sierpnia 2016 r.

The Attractiveness of Green Areas in the Wola District for the Purposes of Recreation of the Teachers and Students

Summary

Striving for a healthy lifestyle depends on habits. These habits, thanks to the family and the school will be inherited by successive generations. The article presents the contribution of teachers in shaping the attitude promoting the outdoor activities. In the Wola district, the green areas are used during the classes in the school throughout the school year. Unfortunately, the frequency of use of the nearby parks is very moderate when it comes to activities conducted during different classes, and to practice the active forms of recreation, the teachers and children several times a week use the green areas of Wola district.

Large green areas are important lungs of the district and the city. These areas can also be used to conduct school tours to explore the surrounding nature. By the way, it should be noted that the green areas of Wola district are under a careful concern. Apart from the environmental function (biological, climatic and hydrological) they play important non-environmental functions, among others, educational, recreational, leisure, and aesthetic. The Wola district, given the significant role played by the green areas, takes into account the investment tasks related to green areas in long-term planning, on an ongoing basis the parks are being modernized, new recreation

areas and playgrounds are created, which emphasizes the recreational role of these areas but also the educational value because of their huge historical importance.

Key words: environment, recreation, green areas, park, school